

Нескоромний Дмитро Анатолійович,
кандидат юридичних наук

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЗІ СЛІДЧИМИ
ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
ЩОДО ПРОТИДІЇ РОЗКРАДАННЮ КОШТІВ
НА ОБ'ЄКТАХ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ

Становлення державної системи контролю за розкраданням бюджетних коштів відбувалося протягом століть, оскільки боротьба з різноманітними зловживаннями під час використання державних фінансових ресурсів має тривалу історію [1, с. 12]. Чисельні факти грубих порушень у сфері розпоряджання бюджетними коштами в Російській імперії в кінці XIX - на початку XX ст. особливо негативно впливали на тогочасне державне господарство, про що свідчать документальні історичні пам'ятки, де розкрито масовість зловживань із казенними коштами [2, с. 3].

Стимулом криміналізації бюджетної сфери слугувала структурна перебудова економіки, що послабила систему державного контролю за рухом бюджетних коштів, активізувала негативні чинники, котрі зумовлюють появу нових способів розкрадань. Злочини, що вчинюються в бюджетній сфері, впливають як на інтереси держави, так і на інтереси кожного громадянина [3, с. 13], оскільки кошти, що розкрадаються, унеможливають наповнення бюджетних програм, зменшують соціальні виплати тощо.

Водночас відсутність ефективної системи спільного контролю фінансових та правоохоронних органів за коштами, що виділяються з державного бюджету на реалізацію державних цільових програм органам державної влади, органам виконавчої влади, окремим підприємствам різних форм власності створює передумови для збільшення кількості злочинів, що посягають на бюджетні кошти [3, с. 5]. Тому працівники правоохоронних органів повинні постійно взаємодіяти із системою державного регулювання обігу коштів на об'єктах бюджетної системи, її правового регулювання, суб'єктами системи та їх компетенцією

(це може бути використано під час виявлення та розслідування розкрадань), особливостями організації процесу контролю бюджетних коштів.

Отже, суб'єктами взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України є установи, що мають забезпечувати адміністративний контроль, а саме:

Державна казначейська служба України, на яку покладено здійснення бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат Державного бюджету України; встановлення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів, кошторисів, видання інструкцій із цих питань та контроль за їх дотриманням; здійснення контролю за відповідністю платежів взятим зобов'язанням і бюджетним асигнуванням. У разі пред'явлення суб'єктом господарювання позову про відшкодування з бюджету ПДВ до відповідного органу Державної казначейської служби України невідкладно, але не пізніше трьох наступних робочих днів після отримання позовної заяви, направляють її копію відповідним органам Державної фінансової служби України та прокуратури, а після порушення провадження в справі заявляють у суді клопотання про залучення цих органів до розгляду справи; у межах компетенції своєчасно реагують на повідомлення правоохоронних органів; у разі, коли за результатами перевірки сум податків, заявлених до відшкодування, платник податку або податковий орган розпочинає процедуру адміністративного оскарження, ДКСУ зупиняє процедуру відшкодування в частині оскаржуваної суми до прийняття остаточного рішення з адміністративного або судового оскарження [4];

Державна фіскальна служба України (ДФСУ), головним завданням якої є здійснення державного контролю за витрачанням коштів і матеріальних цінностей, їх збереженням, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в міністерствах, відомствах, державних комітетах, державних фондах, бюджетних установах, а також на підприємствах та в організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів та державних валютних фондів, розроблення пропозицій щодо

усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому. Органи ДФСУ у сфері додержання бюджетного законодавства здійснюють контроль за цільовим та ефективним використанням коштів державного й місцевих бюджетів, цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів, одержаних під гарантію КМУ, порядком ведення бухгалтерського обліку та достовірністю звітності про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів, кошторисів. Підрозділи ДФСУ у межах встановлених повноважень щодо забезпечення законності в бюджетній сфері мають право ревізувати й перевіряти в міністерствах, державних комітетах та інших органах державної виконавчої влади, державних фондах, на підприємствах, в установах та організаціях грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси й інші документи, що підтверджують надходження та витрачання коштів і матеріальних цінностей, проводити перевірки фактичної наявності цінностей (грошових сум, цінних паперів, сировини, матеріалів, готової продукції, устаткування тощо), одержувати від Національного банку України та його установ, банків та інших кредитних установ необхідні відомості, копії документів, довідки про банківські операції та залишки коштів на рахунках об'єктів, які ревізують або перевіряють, а від інших підприємств і організацій, у тому числі недержавних форм власності - довідки й копії документів про операції та розрахунки з підприємствами, установами та організаціями, що ревізуються або перевіряються; пред'являти керівникам та іншим службовим особам об'єктів, які ревізують або перевіряють, вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань збереження і використання державної власності та фінансів, вилучати до бюджету виявлені ревізіями (перевірками) приховані чи занижені валютні й інші платежі, ставити перед відповідними органами питання про припинення бюджетного фінансування та кредитування, якщо отримані підприємствами, установами й організаціями кошти і позички використовуються з порушенням чинного законодавства.

Необхідно зазначити, що слідчі підрозділи Національної поліції України в процесі пошуку ознак розкрадань не отримують одразу інформацію щодо певного злочину (первинна інформація аналізується та перевіряється і тільки за кінцевим результатом такої перевірки можна зробити висновок про наявність в діях особи ознак конкретного злочину). Аналізуючи ознаки, що вказують на розкрадання, вчинене певними особами, необхідно обов'язково враховувати обставини, які вплинули на їх поведінку у сфері фінансово-господарської діяльності в обстановці виробничого ризику, необхідності виконання термінових робіт, усунення перешкод, які призвели до відступу від нормативів, що регламентують рух матеріальних цінностей, грошових коштів, оформлення документів тощо. Саме характер таких дій, їх наслідки суб'єктивно можуть сприйматися як очевидні ознаки розкрадань. Важливо підкреслити, що вже на початку розгляду матеріалів, що вказують на ознаки розкрадань, як правило, відомі посадові, матеріально відповідальні особи, які розпоряджаються бюджетними коштами і основне завдання підрозділів Національної поліції України є не встановлення осіб, а визначення в їх діях ознак злочину.

Причинами прорахунків у таких ситуаціях стають помилки в збиранні, аналізі й об'єктивній оцінці фактичних даних, зокрема документальних підтверджень фактів саме розкрадань (а також підготовки до них), як результат, більша частина злочинів, пов'язаних із розкраданням бюджетних коштів, не виявляється і формально вважається, що вони відсутні. Водночас цих злочинів у декілька разів більше, ніж зафіксовано в офіційній статистиці, про що свідчить постійний дефіцит державного бюджету. Ознаки розкрадання, як відображення різноманітних властивостей злочинів, є численними і, відповідно, вимагають певної систематизації та документального підтвердження, що зумовлює необхідність проведення ревізій фінансової та господарської діяльності, отримання консультацій фахівців (бухгалтерів, товаровзнавців, технологів), вивчення нормативних актів, що регулюють

фінансову й господарську діяльність об'єктів бюджетної сфери, ознайомлення з особливостями їх господарської діяльності.

Отже, ефективність дій державних органів у процесі протидії розкраданню коштів на об'єктах бюджетної сфери залежить функціонування паспортів бюджетних програм [5]. Паспорт бюджетної програми - це документ, що визначає суму коштів, затверджену в державному бюджеті для виконання бюджетної програми, законодавчі підстави її реалізації, мету, завдання, напрями діяльності, відповідальних виконавців, результативні показники й інші характеристики бюджетної програми, на основі якого здійснюється контроль за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів і аналіз виконання бюджетної програми.

Список використаних джерел

1. Степанюк Р. Л. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Степанюк Руслан Леонтійович. - Харків, 2004. - 261 с.

2. Озеровъ И. Х. Какъ расходуются въ Россіи народныя деньги. Критика русскаго расходнаго бюджета и государственнй контроль (по неизд. документамъ) / И. Х. Озеровъ. - 2-е изд. - М. : Тип. А. П. Поплавскаго, 1907. - 309 с.

3. Ніщета І. М. Правові та організаційно-тактичні основи діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ з протидії злочинам, пов'язаним із порушенням бюджетного законодавства : дис. . канд. юрид. наук : 21.07.04 / Ніщета Ігор Миколайович. - Львів, 2008. - 255 с.

4. Про внесення змін і доповнень в наказ ДПАУ від 23 груд. 2003 р. № 471 «Про перелік конфіденційної інформації, що є власністю держави, в органах ДПС» : наказ ДПАУ від 12 серп. 2004 р. № 633.

5. Про паспорти бюджетних програм [Електронний ресурс] :
наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 р. № 1098. - Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03>. - Назва з екрана.